Ч. 260 (10.937). Львів, вівторок 23. листопада 1926. Pocztowa opłata opłacona ryczałtem. Рік XLIV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. — Конто почт. щадн. 143.322. — Адреса для телеграм: „Діло", Львів. — Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 4·50 зол. — За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

†

о. Д-р Йосиф Боцян

Епископ Луцький, Епископ-помічник (суфраґан) Львівський, б. ректор Духовної Семинарії, царський вязень, учений, знавець історії нашої церкви, специяліст по східному обряду (ритуаліст), визначний народній діяч — упокоївся в неділю, 21. ц. м., в 8-мій годині ранку в будинку Духовної Семинарії.

Перенесення тіла до Собору св. Юра відбулося в понеділок, 22. ц. м. Похорони почнуться у вівторок (23. ц. м.) в 7-мій годині ранку. Архієрейська Служба Божа буде відправлена в 10-тій годині, а похоронній похід в 12-тій годині двигнеться на Янівський цвинтар.

Не стало в живих не лише високого церковного достойника, з якого особовістю українське громадянство звязувало великі надії, але не стало головно високоосвіченої людини, вченого й жертвенного робітника на церковно-народній ниві. В розцвіті життя згас Муж, як той семираменний свічник, якого світло згасила життєва негода.

Покійний Владика родився 10-го березня 1879 р. в Буську. З природи незвичайно обдарований, після скінчення гимназії посвятився теольоґічним наукам. В 25 тому році став священиком (рукоположений 21. серпня 1904). Кілька літ виконував уряд ректора Духовної Семинарії, випускаючи в світ в народньому дусі вихованих богословів. Епископські свячення приняв у Київі 10. вересня 1914 р. з рук Митрополита А. Шептицького, тоді вже царського вязня. Небавом і новопосвячений епископ слідами Митрополита помандрував аж в Сибір. Сибірщина зїла його й так не дуже міцне здоровля. Чахотка іниркова недуга переслідували Покійного, який рвався до праці. Бажав працювати на волинському терені, та на перепоні тому стояли Поляки, які ніяким чином не хотіли допустити Покійного до його епископської столиці. Минулого року іменовано Покійного львівським Епископом-помічником, а рік пізніше невмолима смерть вирвала Його нежданно з числа живих.

В. Й. П.

Народній Зїзд.

II. Конґрес Українського Національно-Демократичного Обєднання.

Дальша дискусія і резолюції о. д-ра Юрика.

Після вибору Центрального Комітету і Партійного Суду наступило продовження дискусії над виголошеними рефератами (д-ра Дм. Левицького, Вол. Целевича і Вас. Мудрого).

Кость Личківський вказує на потребу присвячення більшої уваги містові і розбудові міських організацій. О. шамб. д-р Ст. Юрик (Золочів) підкреслює успіхи організаційної діяльности попереднього Центр. Комітету і різко звертається проти розкладових спроб, що в останньому часі проявилися з боку деяких членів партії. На основі сказаного ставить бесідник такі резолюції:

1. Народній Зїзд висловлює партійному проводові повне довіря і щире признання за всю його дотеперішню політичну діяльність.

2. а) Народній Зїзд якнайрішучіше осуджує всяку фракційну роботу в нутрі партії та стверджує, що творення зорганізованих внутрішньо-партійних груп і фракцій може довести партію до розбиття і розкладу, а не до скріплення.

б) В теперішніх відносинах Народній Зїзд уважає катеґоричним наказом хвилі проводження дійсної консолідації всіх національних сил, а з окрема внутрішньої консолідації нашої партії в імя найвищого ідеалу, а тому доручає Центральному Комітетові вести безпощадну боротьбу з усякими спробами фракційної, отже розкладової роботи в нутрі партії.

Рясними оплесками вітає Зїзд поставлені о. Юриком резолюції. З огляду на те голова Зїзду звернувся до присутніх, чи може хто противиться поставленим резолюціям. А коли проти не відозвався ані один голос, признав їх принятими через акламацію.

Сен. Крушельницький теж звертається проти розкладових затій, яких метою відірвати єдність партії. Пора знищити ті затії, досить кирині. Тільки праця нас зарятує у важкому лихолітті. І ту працю з успіхом веде Центр. Комітет, маючи на увазі, що постулят своєї демократичної, народоправної держави — це основний постулят селян і робітників. (Оплески).

Ол. Пісецький (Скалатщина) вказує на неприхильне до нас становище Жидів, які не лише посередньо поборюють наші національні змагання, але й безпосередньо активно протиставляться нашим еманципаційним змаганням на господарському полі. З цього становища Жидів партія повинна витягнути відповідні консеквенції.

Амвр. Березовський (Львів) обговорює кольонізацію і вказує на слабу відпорність нашого населення проти чужинного походу на нашу землю.

Д-р Фил. Евин (Львів) критикує зясоване в політичних резолюціях відношення до Рад. України, уважає його неясним і домагається зясування того відношення в програмі. Рад. Україна — на його думку — є суверенною державою, а це — без огляду на істнуючий там лад — має величезне значіння і для нас. Так само домагається він досадніщого спрецизування відношення до польської держави. В тому напрямку ставить бесідник відповідні поправки.

Вибір Президії Ц. К.

Підчас того, як на салі велася дискусія, в окремій кімнаті зібрався під проводом о. Степана Онишкевича нововибраний Центр. Комітет, щоби перевести своє уконституування. Головою ЦК. і партії одноголосно вибрано поновно д-ра Дмитра Левицького. Над вибором заст. голови і секретарів розвинулася дискусія. Проф. М. Галущинський запропонував вибрати президію в попередньому складі. Але що о. Дамян Лопатинський зрезиґнував з кандидатури на одного із заст. голови, то на його місце висунено кандидатуру о. прал. Леонтія Куницького. Після того одноголосно вибрано заст. голови: сен. Михайла Черкавського, Гриня Тершаківця і о. прал. Леонтія Куницького; делеґатами до Президії вибрано д-ра Олександра Марітчака і д-ра Корнила Трояна (з Ходорова), а головним секретарем Володимира Целевича. Дальше уконституування Секретаріяту відбудеться на найближчому засіданні Центр. Комітету.

Коли голова Зїзду повідомив про довершене уконституування Президії, на салі зірвалася буря оплесків.

Голова партії д-р Дмитро Левицький просить о голос і заявляє, що коли 11. липня 1925 йому доручено провід партії, то йому здавалося, що він розуміє ту честь, якою його наділено, і ті труднощі, які прийдеться йому поборювати на шляху своєї діяльности. Одначе фактично він не знав тих труднощів, які зявляються в такій великій партії, як Обєднання. Тому дякуючи за вибір, просить, щоби всі члени партії поділилися з ним тими труднощами. Тільки зорганізованими силами здобудемо те, до чого змагаємо. Нехай же всі візьмуть на себе відповідальність за долю нації. Зі свого боку п. голова обіцює працювати, стоячи на сторожі здійснювання програми і резолюцій, які будуть ухвалені. (Рясні оплески.)

Довкола Радянської України.

Дальша дискусія зосереджувалася головним чином біля Рад. України. Та перед тим іще

д-р Андрій Лунів (Борщів) вказав, що дотеперішня відсутність викінченої партійної програми неґативно відбивалася на розбудові партії. Правда, вже на Нар. Комітеті (в травні ц. р.) Центр. Комітет предложив проєкт програми, одначе він був перетяжений деяким балястом. Нар. Комітет доручив Центр. Комітетові на основі переведеної дискусії прийти з поправленим проєктом програми. „І добре зробив Центр. Комітет, що усунув з програми всі неесенціональні речі. Тепер розбудова партії може піти прискореним ходом. Треба в партійному дусі освідомлювати громадянство; треба скристалізувати ідеольоґію партії, а до того потрібний ідеольоґічний журнал. Під організаційним оглядом треба підтримувати ще тісніший, як досі, звязок з повітами...

З черги промовляв п. Аркадій Малецький, одначе нам важко було схопити зміст його промови.

Зин. Диденко зазначує, що д-р Евин є угодовцем зліва. Він твердить, що Рад. Україна є суверенною державою. Це або невіжество, або свідоме фальшування дійсности. Бо чи Рад. Україна, будучи „суверенною" державою, має військо? Чи має вона свою монетарну систему? Чи веде самостійну економічну або закордонну політику? Чи боронить уряд української „суверенної" держави инших українських земель? Чи „суверенна" держава моглаб допустити до таких явищ, як створення молдаванської республики з українською більшістю, або намагання створити на українській Волині польську республику? Крим, ту нашу руку до моря, відтяла Москва. Україні відтято десятки тисяч кільометрів простору. Ріжними способами Україні затягають горло арканом. Сотні тисяч десятин української землі роздаровують Жидам, а український селянин мусить мандрувати на Сибір. Чи це все дає основу Рад. Україні називатися суверенною державою? Так не поступають із суверенними державами, ані суверенні держави не дозволяють, щоби так з ними поводилися. Поправки д-ра Евина не на місці. Рад. Україна є васалем Москви, а ми не орієнтуємося на васаля, тільки на український нарід. (Оплески.) о. Маринович (Гійсько) згадує про ролю і значіння церкви і звертає увагу на деякі виступи в пресі, які можуть те значіння підірвати. Зрештою всеціло приєднується до висновків передбесідника, заявляючись проти всяких орієнтацій на посторонні сили.

Д-р Фил. Евин зазначує, що промова З. Диденка його „сумно тронула". Подібну арґументацію доводиться йому зустрічати в польській пресі. Мовляв, там нічого нема, все є фікцією. Одначе хоч би в практиці Рад. Україна не була суверенною державою, то богато значить, що вона є нею в теорії. А в теорії признала Україну суверенною державою в берестейськім мирі така могутня держава, як Німеччина; признала її суверенність Польща в рижськім трактаті. І не в тому річ, що там хтось инший господарить, а в тому, що вже саме теоретичне означення України, як суверенної держави, може нам принести великі капітали, бо ex oriente lux!

Дм. Ерстенюк: Д-р Евин як правник хіба знає, які є атрибути суверенної держави. Між Диденком і д-ром Евином є та ріжниця, що вихідною точкою в оцінці становища Рад. України першого є „знаю", а другого „вірую". І під знаком того „вірую" голосити, що Рад. Україна є суверенною державою — значить вдоволятися істнуючим там minimum-ом, а ми прецінь змагаємо до maximum-a. На Радянській Україні відбувається певний культурний рух, який є проявом націонализму вегетаційного, але не будуючого, творчого. Історія повинна бути magistra vitae. Ми постійно орієнтувалися на всіх і все. Досить тих орієнтацій, бо єдиною нашою орієнтацією повинна і мусить бути орієнтація на дрімучі сили народу, що не дасть нам резиґнувати з maximum-a.

Ред. Дм. Палів: У своїй апольоґії Рад. України д-р Евин посунувся за далеко. Бо що було би, колиб напр. побідив був Зіновєв і Троцький? Де тоді булиб Петровський, Чубар, Скрипник, Шумський, які в теперішньому моменті є виразниками навіть не українського державного самостійництва, тільки териториїяльного автономізму? Які щасливі булиб ми, колиб ми могли ствердити, що на Вел. Україні істнує суверенна державність! На жаль, її немає. Ми обстоюємо независимницьку політику зправа і зліва, орієнтуючись виключно на силу українського народу. Навязуючи до слів о. Мариновича, бесідник підкреслює, що національна преса не виступає проти церкви. Одначе вона не може погодитися з тими новими тенденціями, які хочуть довести до того, щоби церква в першу чергу служила Римові, а опісля нації (рясні оплески). Преса не може погодитися з акцією деяких епископів, які змагають до того, щоби духовенство відірвати від громадської праці, щоби звузити церкву як чинник культури і національно-громадського впливу.

Ред. Василь Мудрий: З дискусії, яка зявлялася довкола проблеми Рад. України, видно, що деякі дискутанти не зовсім визнаються в теперішньому становищі Рад. України або надмірно буяють у сферах теорії. Годиться ствердити, що за рижським кордоном, на просторах Вел. України істнує специфічний тип радянської державности. Але чи Рад. Україна є суверенною державою, то инше діло. Хто представляє і виконує там суверенність, про яку говорить д-р Евин? Народ — ні, і робітнича кляса — також ні! Державні функції на Рад. Україні виконує комуністична партія. І колиб істнувала українська комуністична партія, то можнаб сказати, що ті функції виконує частина українського народу, згуртована в тій партії. Але української комуністичної партії нема. Є тільки КП(б)У, що є частиною російської, тепер всесоюзної званої компартії. Який є склад КП(б)У? На основі офіціяльних даних з кінця 1925 р. КП(б)У має 52 проц. Москалів, 23 проц. Українців і 25 проц. инших (головно Жидів). Отже диктатуру на Україні виконує КП(б)У, філія всесоюзної компартії, в якій є тільки 23 проц. Українців (і то в значній мірі Українців з походження). Годиться ще зазначити, що в Росії на 1000 душ є 4 комуністи, на Україні на 1000 душ тільки 0·9 комуністів (навіть не 1/10 відс.). І в тому відсотку Українці беруть участь тільки в четвертині. Так представляється та суверенність. Далі бесідник приводить тези КП(б)У на тему національної політики (боротьба з українським шовінізмом), розглядає ленінське розуміння нац. політики, цитує Бухаріна, приводить вимки з радянської преси (А. Річицький), згадує боротьбу, яка розвинулася з приводу виступу Хвильового, що проповідував будівництво української пролєтарської (не буржуазної) культури. Опісля говорив він про конституцію СРСР і випливаючу з неї конструкцію уряду та розмежування функцій між СРСР і складовими республиками. Єдиним позитивним на Україні є українізація та її офіційний зміст дає нам, на жаль, мало потішаючого. На Україні відбувається експериментація. Українське селянство, головна основа нашої нації, противиться комуністичній диктатурі і тим експериментам, які довершуються на українськім народі. В суті річи Україна стала тепер ще більшою кольонією Москви, як була за царських часів. Укінці бесідник просить приняти предложені резолюції без пропонованих змін. (Оплески).

До фактичного спростування зголошується о. Куницький і протиставиться в справі церкви становищу ред. Палїва. Нема національної церкви; є тільки церква греко-католицька і греко-православна, яка має сповнити свою окрему, внутрішню місію, а яка одночасно має послужити українській нації.

Голосування.

Під кінець першого дня нарад переголосовано проєкт програми і політичні та організаційні резолюції. Їх текст подамо окремо.

Другий день нарад присвячено справам освітньо-культурним та економічним.

Турецько-большовицький військовий пакт.

Льондон, 21. листопада 1926.

„Обсервер" повідомляє, що Туреччина і СРСР заключили військовий договір. Цей договір передбачає, що СРСР в разі заатакування Туреччини дасть їй поміч усякими засобами, які матиме в розпорядженні.

— **Конфіската.** Вчорашнє число нашого часопису сконфісковано в 114 раз за два місяці в статті „Розвал самоврядування".

— **Передсвяточна ярмарка.** Одержуємо такий поклик: Ученики, яким й на хліб часто не стає, винні гроші за науку; через довгі зимові місяці треба опалювати кляси, які нераз є одиноким пристановищем, де перемерзла сутеринова дітвора нагріває на всю добу свої скостенілі тіла. Львівські кружки УПТ., що опікуються поодинокими школами, не всилі кінця з кінцем звязати. Тому львівський жіночий гурток УПТ. імени „Ганни Барвінок", що опікується жіночими школами, рішив улядити: Передсвяточну ярмарку в перших днях січня. Чого на ній не буде! Нехай кожна наша газдиня прийде туди купувати те, що їй треба на свята: і дичину, і дріб, і муку, і мід, і кутю, і прикраси на ялинку. Заплатять звичайні ціни, а гроші підуть не в чужу кишеню, а на рідну гарну ціль. Гурток звертається з горячим покликом до нашого жіноцтва на провінції, щоби присилало дари на цю ярмарку. Вже бачимо, як метушаться наші газдині, перебігають себе, щоби більше і краще обдарувати Рідну Школу. „Я дам гуску, я порося, я чудового меду", — а чоловікам шепчуть: „Иди, сподій зайця, або хоч би яку пташку". А деякі посестри селянки також не лишаться позаду і від себе докидають бодай малу лепту. Малим зусиллям поодиноких людей зробиться діло, що дасть змогу жіночим школам перебути скруту і поладнати свої фінанси. Імена жертводавців будуть оголошені в часописах та ніколи нестертими буквами запишуться у серцях нашої шкільної дітвори.

— **Свято роковин незалежности у Празі.** Українські празькі студентські і громадські організації зі всіх земель України відсвяткували восьмі роковини проголошення незалежности ЗУНР. святочним вечером в салі Сладковського, репрезентаційного дому у Празі, дня 1-го листопада 1926. Свято почалося вступним словом д-ра Степана Нижанківського, Український академічний муж. хор виступив під управою пані Щуровської-Россіневич. Проф. д-р Володимир Старосольський виголосив реферат. П. Микола Самойлович (барітонове сольо) і пані Іванна Іванишка (сопранове сольо) виступили з низкою українських пісень. Вечір закінчено відспіванням національного гимну і „Не пора". 390 кч. чистого доходу призначено в половині на Українську Секцію Масарикової Ліги проти туберкульози в Празі а в половині на українських інвалідів, які є під опікою згаданої секції.

— **Ucrainica.** В найбільшому південно-німецькому часописі „Münchener Neueste Nachrichten" появилися в послідньому часі дві статті б. консуля У.Н.Р. в Мінхені В. Оренчука, а саме 24-го вересня ц. р. п. з. „Що діється на Вкраїні?" а 14-го листопада ц. р. „Україна і Німеччина".

— **З документів часу.** L. M. 128122/26 M. V. Magistrat król. stol. miasta Lwowa, Lwów, dnia 15. X. 1926. Do Wiel. Ks. Baz. Łonczyny, we Lwowie. Orzeczeniem Magistratu z dnia 17. kwietnia 1926 L.M. 51691/26 skarano Wiel. Ks. na podstawie rozp. minist. z 30. IX. 1857 Dz. u. h. Nr. 198 za przekroczenie postanowień art. I. ust. z dnia 31. VII. 1924. Dz. U. Rz. P. Nr. 73 poz. 724 popełnione w marcu 1926 przez wystawienie poświadczeń metrykalnych w języku ruskim na grzywnę w kwocie 100 złp. przypadającą funduszowi ubogich m. Lwowa ewentualnie na karę aresztu przez 10 dni. — Urząd Wojewódzki reskryptem z 18. IX. 1926 L. A. D. 171/9/26 nie uwzględnił rekursu Wiel. Ks. i zatwierdził zaczepione orzeczenie co do winy i kary z powodów w niem przytoczonych zniżając zarazem nałożoną grzywnę do kwoty 60 złp. Od tej decyzji w myśl par. 3. rozp. min. z dnia 31 I. 1860 Dz. p. p. Nr. 31 niema dalszego rekursu. O tem zawiadamiam Wiel. Ks. z wezwaniem, byś grzywnę w kwocie 60 złp. złożył w Kasie miejskiej w terminie dni 8 i odnośnym kwitem wykazał sie w miejskiej Kancelarji egzekucyjnej (Wydział II.) w przeciwnym razie kwotę powyższą ściągnie się w drodze przymusowej. Józef Neumann.

Не минуло місяця як о. В. Лончина дістав аналогічне письмо, яким карає магістрат за місячний статистичний випис знову на 100 золотих або 10 днів арешту!

— **Як „хлібоїди" заробляють на хліб.** Краківський „Ілюстровани Курер Цодзенни" приносить таку новинку: „В році 1925. руський посол з партії хліборобів Еміль Залуский обіцяв 8 селянам із села Товмачика та Королівки, коломийського повіту, що виробить їм векселеву позичку в державнім земельнім банку. Селяне підписали у нотаря вексель на 1750 зол., але грошей довго не було. Виявилось, що пан посол дістав гроші для селян та в речинці векслів не заплатив, так, що банк запротестував вексель і вніс проти селян скаргу з екзекуцією. Пошкодовані внесли до львівського суду рекурс". Тепер уже ті, що наївно вірили „послові" Залуцькому, будуть знати, з ким мають до діла.

— **Катастрофи.** У Мелілі (Марокко) населення відчуло замітний землетрус, що нарушив деякі будівлі. — У літниську Мюрен, біля Базилеї згоріло 5 найкращих готелів і частина ліса. — Англійський поїзд-експрес вилетів із шин між Иорком і Брістолем; 9 убитих, 2 важко ранених. — Про пожежу села Зелів, біля Домажира, брукова львівська преса приносить на власнім шнурку сензаційну інформацію: що пожежа не була би така велика, як би в одній із сільських хат не вибух запас... збереженої амуніції!

— **Сільські відгуки.** 3 місяці вязниці дістали два парубки із села Змочок, сокальського повіту, за те, що силоміць відрізали якомусь Жидові бороду. Справа, яку розбирав учора суд, належить ще... до листопадових днів 1918 р. — У селі Рудавцях, жовківського повіту, війт Мироновим справляв весілля; між гістьми счинилась буча і одного з них убили рушницею, а двох ранили. — 10 місяців вязниці дістала селянка із Глуховичі, жидачівського повіту, Кумнецька, за те, що переховувала предмети з грабіжей свого сина, засудженого у свій час військовим судом.

— **Темна хроніка.** Варшавська поліція відкрила велику фабрику фальшивих банкнотів у поїзді, що їхав до Модліна. Віддавна підозрілі особи везли там цілу пачку кліш до фальшування банкнотів. — Родина сокальських Жидів, Елефантів, мала вроджений талант робити з мухи слона. Вислала одного із своїх членів до Львова, щоби понабирав на борг більшу скількість товарів як буцім-то богатий купець. Як поруку вказував він на нерухоме майно своєї мами. Товар продали, грошей не платили. Коли прийшло до екзекуції, рідна сестра пана Елефанта зголосила свою буцім-то претенсію до брата в сумі 300 дол. і випередила инших вірителів. Всі ці комбінації вилізли наверх і Елефантам імовірно вкоротять їх довгі труби.

— **Теперішні діти.** 11-літній Станислав Барановський, ученик І-ої кляси, покинув родичів і пішов зі Львова... у світ. — Синок бориславського громадянина Ліберадський, загнівавшись на батька за те, що не хотів купити йому нового убрання, пішов над нафтовий шиб і так довго дихав його ґазами аж помер.

— **Божевільна диктатура.** Грецький генерал Пангальос, арештований після перевороту, уявив собі, що є... византійським імператором. Стоїть перед зеркалом у паперовій короні і видає прикази... вязничним сторожам. „Імператор" командує своєю фльотою і вибирається в подорож до Константинополя. Цікаво, що опінія в Атенах є тої думки, що Пангальос грає комедію божевільного, щоби таким робом добитись випущення на волю.

— **Шов не хоче нагороди.** Приходить вістка, що Бернард Шов мав вислати до шведської Академії листа, в якому дякує за честь, що йому признали нагороду, одначе заявляє, що грошей приняти не хоче, бо має їх досить за свої твори. З процентів призначеної йому премії прохає утворити окремий фонд на товариство, якого метою було би навязати літературні взаємини Англії та Швеції.

— **Літературна хроніка.** У Мілані вийшла італійською мовою біографія Анни Кулішевої, недавно померлої в Італії, старої соціялістичної діячки. Її як емігрантку, арештували у Франції ще дівчиною, — звільнили її наслідком заходів Турґенєва і вона від 1878 р. жила в Італії. — В Єні, у виданні Дідерікса, вийшло дуже цінне видання леґенд і фолькльора з ріжних німецьких країн. — Герґарт Гавптман написав нову пєсу „Доротея Анґерман", у режісерії Макса Райнгардта. її гратимуть одночасно в 17 німецьких містах.

— **Німецька академія письменників** у Берліні має намір добирати до складу німецьких письменників також письменників чужинних. Цей проєкт готов надибати ще більші перепони як дотеперішне формування Академії, до якої відмовилось увійти кількох найвизначніших письменників. Між сотками чужинних письменників вибір є нелегкий і його важко зробити незалежним у теперішній добі від деяких політичних мотивів.

— **Світова хроніка.** Частина скарбів бувшої царської родини находиться тепер у Злучених Державах. Вислав їх туди радянський уряд. Російські еміґранти ворожі радянському урядові, хотіли би вплинути на американський, щоби він їх більше не звернув назад. — В Ірляндії, місті Корк, невідомі особи збройно напали на комісаріяти поліції і знищили богато документів; одного поліцая вбили. — Італійський уряд заборонив появлятись підчас карнавалу в масках на вулицях і в театрах. — Недавно в лябораторії московського університету тріс бальон наповнений хльором; 20 осіб отруїлось, між ними головний лікар і студент-практикант. — Радянський уряд має намір святкувати у марті 1927 р. роковини смерти Бетовена. — Радянський уряд видав наказ зредукувати у вищих школах катедри чужинних мов... з економічних причин. — Берлін мав дня 18. ц. м. рекордовий день самовбивців: 12 осіб наважилось на своє життя наслідком матеріяльної скрути. — У нюйорській вязниці сидить тепер король „контрабандистів" алькоголем, який є власником 43-ох таємних дестилярень і має 5 мil. дол. маєтку. Є це, здається, нині найбогатший вязень. — У Сардинії відкрив професор природознавства Бандолі великі шари плятини. Він вірить, що там є теж нікель і золото.

ОПОВІСТКИ.

Український Наддніпрянський Хор під управою Петра Євсевського у складі 30 осіб виступає:
Понеділок 22. XI. — Мостиська. 719

„Український Національний Хор" під управою Дмитра Котка:
Вівторок 23. XI. — Мельниця.
Середа 24. XI. — Устє.
Четвер 25. XI. — Озеряни.
Пятниця 26. XI. — Скала.
Субота 27. XI. — Скала.
Неділя 28. XI. — Бучач. 528 1—?

Звичайні Загальні Збори Спортового Т-ва „Україна" у Львові відбудуться в неділю, дня 5. грудня 1926 р. о 10. год. передпол. в домівці при вул. Супінського ч. 21. з слідуючим порядком нарад: 1. Відкриття Загальних Зборів. 2. Відчитання протоколу з попередніх З. Зборів. 3. Звіт уступаючого Виділу. 4. Звіт поодиноких секцій. 5. Звіт провірочної комісії і уділення абсолюторії. 6. Вибір нового Виділу. 7. Внесення і запити. — *С. Слєзак*, голова, *і. Панчак*, за секр. 1—1

Подяка.

Львівська Філія Українського Краєвого Тов-а Охорони дітей і опіки над молодю складає цею дорогою Вп. Др. К. Студинському прилюдну подяку за виголошення двічі реферату про ювілей Мих. Грушівського, в користь Товариства.

У Львові, 18. XI. 1926.

За Виділ: *о. Ю. Дзерович*, голова; *Ст. Щуровський*, секретар.

ОГОЛОШЕННЯ.

За оголошення Редакція не відповідає.

За образу чести **о. Володимира Дудикевича** гр. кат. пароха у **Станькові**, завдану йому в Калуші на ринку 10./9. 1923., прохаю вибачення, згідно з присудом Суду повітового в Калуші до Ч. U. IV. 1232/23.

Василь Скурчанський, секретар громади у Завою

954

Подяка.

Всім, що своєю участю причинились до звеличання похоронів бл. п. Романа Ковалева, а передовсім Впр. Духовенству під проводом о. декана Цеґелика, обом гімназ. катехитам обр. лат., всему учительському Зборови й обом хорам складаємо щиру подяку. Зокрема висловлюємо горячу подяку Вп. Панству Грицаям за їх повну пожертвування опіку і поміч в часі недуги та смерти бл. п. Покійника. — *Мати і син*, та брати: *о. Стефан і Юліян* з родинами. 953

Загальні Збори

Філії Союза Українок у Городенці відбудуться дня 1. грудня 1926 р. о годині 12 в полудне в льокалі „Бесіди" з таким порядком нарад: 1. Верифікація протоколу. 2. Звіт з діяльности. 3. Уділення абсолюторії. 4. Вибір нового Виділу. 5. Внесення й запити. — На випадок браку приписаного компліту Збори відбудуться того самого дня, в тім самім льокалі, о годину пізнійше, при довільному числі членів. — *Виділ.*

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло", Львів, Ринок ч. 10.

чого братства св. Миколая, що між ними має опікуватися шкільною молодю, втягнув всю інтелігенцію, а оставив у ньому тільки самих анальфабетів і дівчат. Розбиває „Українську Щадницю“, Бурсу св. Миколая, Гімназійний Інститут, відкидають з них своїх представників, і перемиську інтелігенцію виповняє „схизматичну агітацію“. На крилошан бере собі молодиків майже просто із студентських лавок — очевидно — щоб легше управляти диктатуру.

Як відомо, завів він целібат, при чому розігнав цілу свою дух. семинарію. Питомці на знак протесту проти притязанного целібату виступили з семинарії, а він за те їх більше не приймив до семинарії, хоч вони й просилися. Не міг їм забути „образи Епископа“, „соблазни“, „непослуху“, забуваючи, що кожний з них був мабуть ангелом у порівнанні з ним самим, доки він був у їх літах і мав титул „панича Юля“. А прецінь він став аж епископом!

Ясна річ, що перемиські громадяне не могли на те все мовчати. Їхній орган „Український Голос“ уже від літ майже в кожному числі приносить або нотатки або й цілі статті, немилі для еп. Коциловського, а то й такі, що вповні нівечуть його авторитет.

Инша людина, що щиро шанує сама себе, не сиділа би на епископському престолі в таких трагічних відносинах навіть 24 години. Ба, але еп. Коциловський не з тих, хоч він ніби монах, що „відрікся світа“ (о, іроніє!). Він жеж попав на епископський престол тільки завдяки глумливій долі — як муха в борщ. І сидітиме на ньому, як муха в борщі: або сама вдуситься в ньому, або її викинуть... Найбільше, чим він відзначився в житті, це його „vita cavalleresca“ й невпорядковані інстинкти, що їх, як видно, не може й дотепер перемогти. Очевидно, епископ подумав про свою оборону перед нападами по часописах. У найгорячішому часі целібатної боротьби на спілку з еп. Хоминим основали вони часопис „Нова Зоря“ у Львові, яку злучили з „християнською організацією“. Марка така приманчива й просто зобовязуюча для священиків! Вона, як гадали, зловить священиків, священики потягнуть за собою суспільність, і „Нова Зоря“ покриє все... Та саме із-за тої своєї спеціяльної місії „Християнська Організація“ не змогла розвинутися — й не зможе в такому складі. „Нова Зоря“ дійсно боронить еп. Коциловського. Але як? Особу епископа покриває „церквою“, соборами, канонами... Але чи то раз церква псувала невідповідних епископів? При тому це сходить на гумореску, яку — як оповідають — вправляв славетний о. Кадій (що з православного став уніятом). Коли він по пяному побився зі селянами й вони сильно потурбували його, тоді написав до консисторії, щоби на підставі канонів виклясти тих селян. Але коли його церковний суд судив, тоді він згори застерігався, що не признає ніякого церковного суду — ні Шептицького, ні нікого. Ось як! Муринська етика!

А чи згадані „подвиги“ еп. Коциловського не є проти канонів, проти духа Церкви й навіть проти звичайних людських етичних почувань? Чому тут не покликуватися на Церкву й на канони?! Адже люде мають розум і годі їх чимсебудь задурити.

В останніх часах епископ узявся до більш радикальної своєї оборони. Заборонив передплачувати й читати „Український Голос“ тай змагається створити свою партію в духовенстві тером і приманами — оттак, як це Поляки роблять, щоби витворити собі партію в нашому народі. Яке відношення духовенства до епископа, це найкраще ілюструє факт, що молоденький наївний гімн. учитель п. Кухта (з „Нової Зорі“) закликає духовенство, щоби не мовчало, але взяло в оборону епископа... Сторонники епископа між духовенством досі були такі нечисленні, що не важилися прилюдно проговорити. Щойно тепер деякі, очевидно інспіровані епископом, зачинають агітувати: висилають письма до редакцій наших часописів з загрозою, що будуть бойкотувати ті часописи, якщо надалі поміщуватимуться в них статті проти еп. Коциловського. („Діло“ також одержало таке письмо. Редак.) Чотирох деканів (відомих нашій Редакції) скликало довірочний зїзд деканів до Перемишля на середу 24. ц. м. в 11. год. перед пол. в семинарії, щоби радити над тим: як оборонити авторитет епископа? Незавидна це заслуга ставати [?] авторитет людини, яка його сама знищила. Декани, що зберуться на тому зїзді, піддавно під розгляд оці точки:

1) Яка є запорука, що еп. Коциловський змінить я до непізнання, й не буде вже впрямляти своїх акробатських штуки розбивання?

2) А якщо він не зміниться, якщо що року ставиться якимсь новим „подвигом“, то яка є запорука, що наші громадяне й часописи на все гладітимуть безучасно, щоб тільки не нарушити авторитету епископа, котрий його сам разураз нарушує?

3. Чи отже не буде продовжатися той стан, який тепер є, аж доти, доки епископом буде о. Коциловський?

4) Ще не було такого ледачого пароха, котрий не мав би своєї партійки в парохії. Ясно, що й епископові не важко „спреперувати“ собі партію. Але чи засновання явної „епископської“ партії, котра стане відкрито ангажуватися за епископом, не погіршить справи? Чи не перенесеться тим „прокляття Перемишля“ на цілу територію епархії? Бож коли деякі священики стануть відкритими й зорганізованими сторонниками епископа, то вже мусітимуть не тілько епископа, але й самих себе боронити, а з того піде роздор і деморалізація внутрі духовенства тай роздор між духовенством і світськими вірними. Усе инше проблематичне, а це певне! А нічого в нинішніх часах не треба так обминати, як оце лихо, бо воно на дальшу мету може мати як наслідок — розбиття церкви.

5) Чи не ліпше й не краще буде взятись на чесну відвагу, й епископові сказати в очі: відколи Ви нашим епископом, від тоді в нас лихо; і нема надії, щоби було инакше, доки Ви займатимете це місце. Просимо Вас, зробіть по доброму кінець тим трагічним відносинам. Уступіть для добра Церкви і народу!

6) А якщо це не поможе, чи не ліпше й не краще буде зібрати підписи й післати представлення Апост. Престолові, щоби відослав еп. Коциловського туди, відки він прийшов, — до монастиря.

Ба, але що правда, яка свобода вислову може бути в тих нарадах у духов. семинарії таки під боком і на очі епископа? ?

Один з деканів.

Нова культурна станиця.

Відкриття „Українського Наукового Інституту“ в Берліні.

(Від власного кореспондента.)

Берлін, 14. листопада 1926.

Відкриття „Українського Наукового Інституту“ у Берліні відбулося в середу, дня 10-го листопада, в 12-тій годині в полудне в 3-тій авдиторії берлінського університету в приявні представників університету, пруського міністерства освіти, всяких наукових інституцій, українських та німецьких товариств і богатьох запрошених гостей, між якими переважали учені й професори місцевих високих шкіл.

Свято відкриття почалося довшою вступною промовою голови Кураторії „Українського Наукового Інституту“ б. міністра німецької держави генерала Вільгельма Гренера, що привітав зібраних представників влади й наукових та громадянських інституцій, а зокрема „Українське Товариство допомоги біженцям“, якого заходами довершено діла, представника пруського міністерства освіти, від якого нова наукова інституція сподівається прихильної опіки, й ректора університету ім. Фридриха-Вільгельма, що уможливив відкриття Інститута в університетських мурах та побажав новій, першій на німецькій землі науковій інституції для розслідів українознавства, як найкращих успіхів на користь українського й німецького народу. Промовець підкреслив велике значіння нового Інститута, що працюватиме в тісному звязку з „Славянським Інститутом“ берлінського університету й побажав йому доброго розвитку й скорого розросту, а з окрема щирої допомоги й підпори з боку місцевих наукових чинників. „Український Науковий Інститут“ має служити навязанню добрих взаємин між українськими й німецькими ученими на науковому й культурному полі й тому не вмішуватиметься в ніяку політику і в ніякі політичні диференції, а присвятиться тільки плеканню науки, в надії, що знайде добрий відгомін на Україні й причиниться до зміцнення культурних взаємин між Україною й Німеччиною. Інститут змагатиме далі до навязання тісних взаємин між професорами й студентами обидвох народів і звертатиме окрему увагу на наукове виховання молодого покоління, що студіює у Німеччині. Інститут розпоряджає покищо малими засобами й тому зачинає тимчасом свою наукову працю від найважніщих дисциплін українознавства: від історії, історії духових напрямків і матеріяльної культури, з тим, що з часом будуть покликані співробітники і для инших ділянок українознавства.

Після цього офіціяльного відкриття, що було попереджене відспіванням німецького національного гимну, виголосив інавгурацийну промову про завдання Інститута й німецько-українські взаємини від найдавніших часів до сьогодні директор Інститута проф. Дмитро Дорошенко.

Засновання „Українського Наукового Інститута“ в Берліні це лише нове звено в довгому ланцюгу німецько-українських взаємин, що від століть звязували український та німецький нарід на культурному, господарському й політичному полі. Ці взаємини далеко глибші й ширші, ніж звичайно думають, і стояли завсіди під знаком взаїмного порозуміння й спільних інтересів.

Український нарід у тяжкій історичній боротьбі за своє істнування звертав від самих початків своєї державности пильну увагу на Захід, а в першій мірі на Німеччину, сподіваючись звідти матеріяльної а ще більше моральної підпори. Київська Україна була вже в XI-ому столітті звязана з Німеччиною богатьома династичними, культурними й господарськими нитками. Враз з німецькою кольонізацією Західної України прийшли сюди західноевропейські, а з окрема німецькі впливи, що сильно відбилися на національному праводавстві, міському устрою та на ремеслі й техніці. Таксамо значні сліди позишила по собі реформація, звертаючи увагу на народню мову. Але найтісніші взаємини на всіх ділянках народнього життя проявилися від початку XVII-го століття, від часів Хмельницького, що стояв у приятельських зносинах з великим курфірстом Фридриком-Вільгельмом, і виявилися ще в 1791-ому році тайною місією Капніста до Берліна.

Україна козацьких часів стояла теж з Німеччиною у живих господарських зносинах, яких центром були Бреслав, Кенігсберг і Данціг. Вісімнацяте століття було вкінці вершком німецьких культурних впливів: у Київській Академії студіювали фільософію по німецьким підручникам, усі академічні підручники друкувалися в Берліні, а українська молодь залюбки студіювала по німецьким університетах.

Згадавши окремо поважну культурно-наукову роботу в Галичині під Австрією, перейшов проф. Дорошенко до новіших часів і з окрема представив у загальних нарисах українсько-німецькі взаємини підчас війни й за часів істнування української незалежної держави. Після цього проф. Дорошенко змалював положення українських учених і становище української науки після упадку української незалежної держави, підкреслюючи окремо велике значіння наукової праці учених-емігрантів у Празі, що ведеться вже від пяти років при допомозі чеського правління, й закінчив докладніщим представленням завдань і плянів діяльности Інститута.

Після промови дир. Дорошенка забрав слово для довшого привіту представник пруського міністерства освіти міністер. радник проф. д-р Віндельбанд і привітав Інститут від свого уряду та від міністра д-ра Бекера, що не міг особисто прибути на відкриття, але обіцяв пильно стежити за діяльністю Інститута, якого основна ідея може рахувати на його повне співчуття. Міністерство освіти радо вітає всякі спроби зближення народів на полі наукової співпраці й тому з повною симпатією приймає новий український Інститут та буде старатися урядово допомогти йому, оскільки Інститут триматиметься своїх наукових завдань. Зокрема міністерство щиро вітатиме змагання Інституту до взаїмного пізнання обидвох народів і бажає йому причинитися до збогачення світової науки.

На свято відкриття наспіло около 170 привітних листів і телеграм, які для недостачі часу тільки поіменно згадали. Привіти надіслали між иншими: Наукове Товариство ім. Шевченка, Український Академічний Комітет для міжнародньої духов. і праці у Празі, Сенат українського університету у Празі, Сенат Госп. Академії в Подєбрадах, Сенат Педагогічного Інституту й реальна гімназія у Празі, Чеський Карловий університет у Празі (ректор д-р Ванчура), Українська Студія й Історично-філ. Товариство у Празі, Українська бібліотека у Празі, Товариство „Просвіта“ у Львові, Українське Педаг. Товариство у Львові, Музичний Інститут ім. Лисенка у Львові, Нац. Музей ім. Шептицького у Львові, Музей визвольної боротьби у Празі, Українське Лікарське Товариство у Львові, О. Брох, генеральний секретар норвежської Академії Наук, професор д-р Л. Дільс, професор д-р Келер від фільософічного Інститута, проф. д-р Зайдльмаєр від Господарської Академії й Інститута народ. господарства проф. д-р К. Ніч з Кракова, Ф. Маршнер, проф. д-р Горбачевський (Прага), проф. А. Старков (Рига), проф. Огієнко (Варшава), проф. Щербаківський, В. Дорошенко (Львів), ген. М. Удовиченко, директор київської гімназії М. Стороженко, проф. О. Шульгин, проф. Чижевський, І. Кревецький, д-р Крип'якевич, д-р Р. Кошевич, проф. д-р Петерзен, проф. д-р Пенк (Берлін), д-р Келлер (Кіль), проф. д-р Шмідт (Грац), проф. д-р Кайндль (Грац), проф. Шумахер, проф. Вінклер (Прага), ген.-консул Фонфе, епископ д-р Богачевський, епископ Нарадій, епископ Боцян, о. Куницький, през. Романчук, проф. О. Барвінський, сенатор Черкавський, д-р Ст. Федак, сенатор Шелухин, проф. Біднов, проф. Айхельман, проф. Фещенко-Чопівський (Краків), проф. Б. Лепкий (Краків), д-р С. Томашівський, генерал Павленко, ген. А. Кравс, Є. Чикаленко, адмірал д-р Я. Окуневський, адв. д-р Т. Окуневський, проф. Прокопович, ген. О. Сливинський, Лебідь-Юрчик (Перемишль), И. і О. Мельники, д-р В. Охримович, проф. інж. Соковин (Подєбради), д-р К. Трильовський (Відень), Е. Вировий, д-р Налєпайло, д-р Ф. Колесса, д-р М. Кордуба, д-р Вітошинський і д-р Турин з Відня, В. Барвінський (Львів), д-р Феденко, о. Горникевич (Відень), д-р Восвідка (Станиславів), д-р Вол. Бачинський, О. Лотоцький, проф. Бодуен-де-Куртене, доц. Грабина (Подєбради), доц. Кабачків (Прага), К. Коростовець (Льондон), д-р Епштайн (Гамбург), дирекція Національної Бібліотеки у Відні, Цесус з доручення 4-ого зізду, Союз з Берліна, Медична Громада у Львові, Основа (Львів), Студентська Громада (Львів), Академ. Громада (Подєбради), Громада українських студентів у Познані, Січ у Відні, Союз німецьких студентів у Чехії, Спілка українських студентів у Німеччині, Тов. студ. техніків у Берліні, Українці у Львові, Лісовики (Прага), Основа (Данціг), Чорноморе (Данціг), Громада студентів-емігрантів з України (Краків), Верховна Пластова Рада у Львові, Українська студ. Громада (Краків), Український Гурток у Гетінгені, Українськ. христ. студ. (Львів), ред. „Студеи“, ред. „Поступу“, Чужинецький студ. уряд у Берліні, Обєднання українсько-білоруських організацій, Українська Громада з Омекур у Франції, Українське тов. „Просвіта“ в Загребі, Учительська Громада в Перемишлі, Український Жіночий Союз у Чехії, „Дністер“ (Львів), Краєвий Союз Кредит., Deutscher Caritas Verband, Український Стяг у Подєбрадах, Група гетьманців у Празі, Пражська група хліборобів, Білоруська Рада (Прага), Громада Кубанців (Прага), Спілка обєднаних українських організацій у Берліні, Тов-о Українська Громада в Берліні, кілька привітів з Великої України й кілька особистих привітів.

Відкриття закінчилося короткою промовою від українського студентства й відспіванням українського національного гимну.

Вкінці слід згадати, що на відкритті явилося понад 160 осіб, між якими ми бачили й чимало Українців з Берліна та з околиці.

НОВИНКИ.

— Почтові складники розсилаємо з нинішним числом, та просимо П. Т. передплатників негайно відновляти передплату, щоби не було перерви у висилці часопису. Передплату належить присилати прямо до Адміністрації, яка на місяць грудень 1926. виносить 4·50 золотих.

Розвал самоврядування.

II.

Самоврядування на українській території під Польщею, як вже згадано, представляє собою запущене побоєвище, картину пов-ого занепаду й руїни. Чим керуються польські відповідальні чинники (про невідповідальні не згадуємо!) в здійснюванні такої самоврядної політики, яка мета їх під тим оглядом? Ненависть до українства, нестримний гін зробити пакість українському населенню на кожному кроці, стихійно негативне намагання не дати українському населенню спромоги проявити себе в жадній комірці суспільного життя. Трактуючи його per non est в кожній ділянці суспільного життя, не робиться винімків і тут. Але чи цею політикою виеліміновування українського громадського життя з усіх комірок суспільного життя і насильного відривання його від публичних функцій є проявом здорової думки, — треба щонайменше сумніватися.

Польська конституція забезпечує всім громадянам користування широким самоврядуванням, а окремо ще те „забезпечення" поширено на „меншості". Арт. 109-ий тієї конституції постановляє:

„Кожний горожанин має право зберігати свою національність та розвивати свою мову і національні прикмети. Окремі державні закони забезпечать меншостям в польській державі повний і свобідний розвиток їх національних прикмет при помочі автономічних союзів меншостей з публично-правним характером, в обсягу союзів загального самоврядування".

Отже те „забезпечення" є наскрізь „самочинне", бо „меншості" не мали ніякого впливу на нього, взагалі були непричасні до винесення таких чи инших постанов в тому обсягу. Так постановлено в р. 1921. Рік пізніше польський сойм теж „самочинно", proprio motu ролсновує ці основні постанови польської конституції — хоч щоправда партикулярно — у відомому законі з 26. вересня 1922 про воєвідську автономію трьох полуднево-східних (галицьких) воєвідств. Цей „воєвідський" закон, правда, торкається тільки самоврядування — так сказатиб — вищого розряду. Про перші комірки самоврядування він не згадує, але це — зовсім природно — розуміється само собою. Бож будівля „воєвідської автономії" може бути здвигнена тільки на підставах самоврядування першого і другого ступня (громад і повітів). За те той закон виразно постановляє, що „воєвідські" сойми чи соймики рішають між иншим про мову навчання в школах. Той „самочинний" закон постановляв також свою самореалізацію до двох літ (до 1924 р.)

Минає два роки — і в річниці здійснення закону про „воєвідську автономію" зявляється закон з 31. липня 1924 про ліквідацію вже й так обмежених прав української мови в адміністрації, судівництві, нотаріяті, знищених самоврядних установах, на почті й на залізниці враз із підступно- „плєбісцитовим" шкільним законом. Означування мови навчання в школах переноситься із „воєвідських соймиків" формально на родичів постійно чергуючихся діточих поколінь, а фактично на шкільних інспекторів у спілці з „організаціями народовими".

Одначе серед цієї щедрости для „нац. меншостей" не забуто й про самоврядування. Вл. Кернік, міністр внутрішніх справ хієно - пястівської коаліції заряджує на території Сх. Галичини вибори до сільських громад на основі перестарілої, куріяльної австрійської ординації. А все „самочинно". Але „організації народові" знімають крик, що навіть цей нужденний і найнужденніших охлапів самоврядного характеру міг би захитати „народов'м характером" польської держави — і п. Кернік, цей зразок міністерської послідовности! — відкликує свій розпорядок. І знову тихо, пусто і глухо. Накази війти і правит. комісари зпід стягу пануючої нації або здеморалізованої череди панських прислужників „розбудовують" далі конституцією забезпечене широке самоврядування, винищуючи останки громадського майна.

Але по якімсь часі незнищима „самочинність" знову проявляється з непоборною силою. Щедрий сойм бере справу в свої руки. Притолочені травневим переворотом польські партії в передвиборчій лихорадці готують своїм виборцям величавий дарунок. З комісійних закамарків витягають вони якийсь проєкт самоврядування всіх ступнів і літом 1926 р. заключують „народовий" компроміс щодо його здійснення. Починається молочення проєкту, але перший „санаційний" міністр внутрішніх справ Млодяновський, не зважаючи на цей компроміс, зі свого боку, теж „самочинно" обіцює привернути самоврядування в Галичині, приноровлюючи тут виборчі постанови, що обовязують у Конгресівці.

В межичасі приходить до керми другий „санаційний" міністр внутрішніх справ ген. Складковський. Обіймаючи урядування, заявляє, що піде слідами свого попередника. І пішов, розписуючи вибори до громадських рад... у краківськім воєвідстві — на основі старої, австрійської виборчої ординації. А польські партії підтримують далі компроміс, заявляючи urbi et orbi, що в приспішеному ході полагодять самоврядні закони до міських і повітових рад (до сільських закон уже готовий!).

Чи що вийде з цього кадрилю польських партій з одного боку і уряду з другого, — важко передбачити. Правдоподібно скінчиться на нічому, а коли й вийде, то нам з того користь невелика. А тимчасом розклад в самоврядній ділянці поглиблюється, деморалізація поширюється, гниєсть і порохнявіють основи самоврядування. Настала хвиля, коли гріхом було би відривчасто трактувати цю преважну справу суспільного життя і його функцій. Завданням наших політичних чинників звернути особлившу увагу на цю ділянку і приступити до збірної, всенародньої і систематичної оборони основного чинника громадського життя. Дальше занедбування цієї справи може дати катастрофальні наслідки. М. Ч.

Трагічні відносини.

Розлад „в імени Церкви". — Еп. Коциловський в боротьбі з українськими інституціями. — Епископ і громадянство. — „Нова Зоря" твердинею епископа. — Одно порівнання і мужицька етика. — Епископська партія серед духовенства. — Під розгляд деканам.

(Надіслана стаття.)

З того часу, як перемиським епископом став о. Иосафат Коциловський, Перемишль не має спокою. Замість щоби зєднувати своїх вірних, епископ розбиває, топче й озлоблює все довкола себе — „в імени Церкви". Як тільки став епископом, почав „копірувати" свою капітулу, яка дізнавала великої поваги й пошани не тільки в перемиській епархії, але також у цілій нашій суспільности. Засуспендував генерального вікарія, бл. п. о. Волошинського, який перед його приходом управляв епархією. Небавом засуспендував цілу капітулу і тримав її під суспензою на протязі двох літ з горою! То знимав суспензу з крилошан, то знов накладав її на них. Сповнилась на тому епископі анегдота про мужицькі інстинкти сільського силача Івана.

— Іване! а що ти зробив би, якби став царем?

— Я? Найстаршого міністра тай по морді!

— Ов?!

— А якже би, пся віра, знав, що я царем, та що мене має слухати?!

Ось так! Перемиська громада зразу стала по стороні поневіряної капітули. Одначе не треба було довго ждати, щоби епископ показав свої інстинкти й громадянам. Невдоволений голосом і позицією, що була зарезервована епископові в усіх перемиських громадянських інституціях, еп. Коциловський став домагатись в тих інституціях просто диктаторської позиції — „в імени Церкви". Не на його вдачу було це зрозуміти, що на провід у громадянському житті треба собі заслужити. І пішло розбивання перемиських громадянських інституцій — усіх по черзі.

Епископ відтягнувся від дівочого ліцею. На протязі пів року навіть катехитові не позволив уділювати науки релігії в ньому!! (Яка „зразкова" пасторалізація для священиків!) Дві камениці, власність епархіяльного товариства для опіки над воєнними сиротами, якого то товариства епископ був покровителем, так само ізза диктаторських замахів епископа опинилися в руках соціялістів! З церков-

Б. ЛЕВИЦЬКИЙ.

Термідор?

(Від нашого кореспондента.)

Париж, в листопаді 1926.

I.

Нова книжка теперішнього міністра справедливости, члена Академії, Барту, є нині в усіх на руках. Це коротка, приступно написана монографія про „Девятий Термідора". В книжці зручно зібрано разом все суще, що досі відоме про той памятний і символічний день; додано до того декілька відкритих автором нових подробиць; збережено рівновагу й обєктивність (на скільки про обєктивність в історії взагалі може бути мова) у відносинах до школи „Дантоністів" (проф. Оляр) і „Робеспєристів" (проф. Матіє); не без легкої іронії виведено перед вразливим читачем сконцентровані біля тієї дати й до найвищої напруги піднесені людські геройства й трусости, людські чесноти й підлости, людську силу й кволість, підєми й занепади, словом, безприкладно драматичні яви й дії відограної в ті дні липня 1794 року, та споконвічної — людської комедії й трагедії.

Немає в нашій мові історії Великої Революції (а проте напр. переклад книги Мадлєна дуже гарно став би в пригоді українському читачеві); тай путньої всесвітньої історії нема. Аж до шкільних підручників мусимо відкликатись, коли хочемо нагадати читачам день Девятий Термідора, инакше: день 27. липня 1794. р. То був день кінця Робеспєра. Ще попереднього дня юрба і її дійсні й самозванні представники в законодатних установах оплескували й під небеса підносили Максиміліяна Робеспєра — не було царя ні короля так високо звеличаного й такого могутнього, як той загадочний провінціял, переможець Людвика XVI-ого та Марії Антоанетти, Жирондистів і Дантона самого. Того дня вже до слова його в Конвенті майже не допущено, а арештованому й від вязниці до вязниці тяганому хтось невідомий (може й він сам собі, в самовбивчім намірі!) розторощив пистольною кулею долішню щоку; день пізніше гільотина висвободила від дальших мук, фізичних і душевних, поставленого поза законом передучорашнього самодержця Франції. А нарід-суверен, той самий, що кількадесять годин раніше оплескував Робеспєра, наче полубога, танцював довкола воза, котрим везено засудженого, скавулів і ревів з радости, плював на закрівавленого від важкої рани, ригав на нього гряцю лайок і клевет, воловою кровю замазував стіни його домівки при вул. Св. Гонорія, домівки, яка тільки що була національним і революційним храмом.

Тема — і яка ще! — не тільки для силуваних міркувань школярика, що пріє над письменним завданням, і не тільки для авторів клясичних трагедій. Публичний діяч теж знайде в ній товчок до роздумування — ось хоч би, як йому таке ще цікаве — над тривкістю народніх настроїв, над твердістю громадської думки, над вартістю популярности, то що.

Одначе не задля таких рефлєксій писаний цей допис ad usum українського читача. Задля чогось иншого.

II.

Девятий Термідор — дата перелому в ході Революції Французької. Що більше: то — символ неминучого, наче день після ночі, перелому в розвитку кожної революції взагалі, в якій країні і в якій державі вона й не булаб.

Немає в світі двох людей абсолютно таких самих, усіми подробицями собі подібних; є раси, є в расах відміни, є у відмінах одиниці; безконечна, умом невловима й необчислима ріжноманітність. А всетаки над ріжноманітністю тією і в ній самій-же — яка наглядна одностайність у виявах людської породи! Немає в світі двох людей, які розвивались би вповні так само. Перехід діточого віку в хлопячий, з мужеського в старечий; полова й умова зрілість; познаки старечого вироднення; любовні акції і реакції; здоровля і слабість, усе инше, все те виступає й виявляється в кожній людській єстві з инакшою скорістю, инакшою напругою, иншим темпом — під ріжними підсонями инакше, в ріжних расах инакше, в кожній одиниці инакше. А все таки воно виступає і є невмолима закономірність у всіх проявах розвитку людського життя: з хлопця виростає скрізь і все молодець; трохи скорше або трохи пізніше та таки завсіди, мужеський вік переходить у старечий, а

„наперед смерть усіх спіткає".*)

Переносити живцем анальогії з життя людської одиниці з її фізичними й душевними функціями на життя і розвиток громадянства, народів чи держав, як то робила органічна соціольогія, нині ніхто не стане. Одначе ніхто й не буде перечити, що є якась sui generis законність у розвитку всіх суспільств від первісного стану до стану культури, закономірність у зародинах, формації й завмиранні держав; у проявах мира й війни, війни заграничної й горожанської; в чергуванні господарських періодів і т. и. Закономірність та, коли нею користуватися критично й обережно, дає історикові й політикові — правда, не ключ абсолютно певного розуміння минулого або нашого часу, а — неоціненні познаки і вказівки, як дійти до приблизного розуміння даного моменту, минулого або сучасного.

В закономірности кожної політичної чи соціяльної революції має своє місце свій Девятий Термідора. Історик, „заднім ухом кріпкий", розмірно легко відкриває свій Термідор у кожній революції минулих днів. Важче відкрити і напевне, вище всякого сумніву, сконстатувати Термідор — сучасникові, супроти революції, що розвивається на його очах.

Так, як на наших очах розвивається російська революція, а з нею й революція українська.

Чи настав уже, чи не настав іще, чи може тільки настає на наших очах у Москві і над Дніпром — свій Термідор? Це питання преважне, можна сказати: найважніше питання наших днів.

(Продовження буде.)

*) Франко.